

Abonamentul:

»Libertatea« cu adăsurile ei
»Foia Interesantă« și »Tovărășia«
pe an 8 cor.; pe 1/2 an 4 cor.

Pentru economi, toate trei folle:
numai 5 cor. pe an!

Pentru România pe an 25 Lei.

LIBERTATEA

Apare în fiecare Sâmbătă.

Inserțiuni:

se scotesc după tarifă cu
prețuri foarte moderate.

Abonamentele se plătesc înainte.

Manuscripte nu se redau.

Inimile bune — răspund.

— Pe altarul culturii rom. —

*„Nu aștept mintuire decît
dela scrisul românesc, dela
școala românească, a căror
acțiune trece toate hotarele,
dela bunătațea, prea răbdă-
toare, a celor mulți și curați“.*

N. Jorga,
profesor de istoria românească.

În zilele din urmă au trimis jertfa
pe altarul culturii române, pentru în-
trețirea gimnaziului din Brad, urmă-
toarele inimi bune:

Ioan Bușuța, profesor Beiuș . K 10—
N. Candrea, preot în Neagra,
drept cunună eternă pentru
fratele său *Gerasiim Can-*
drea, fost avocat în Baia-
de-Criș, † la 20 Maiu 1905 „ 10—
Vasile Orășan, preot în S. Iacob „ 5—
Un anonim din Alba-Iulia „ 5—
I. Nemeș I. Alesandru, plugar
în Cojocna „ 1:60
Nicolae Pleșa, plugar Criștior „ 1—
Grigorie Bujor, plugar Caila „ 1:20

Fie asigurați, că jertfa cea mai
bine plăcută lui D-zeu și oamenilor
au înălțat pentru a lor și a neamului
luminare!

T. Liviu.

Munții noștri aur poartă...

Cine n'a auzit încă doina Mo-
țului și cine n'a tremurat încă,
izbit în sufletul său de amarul și
scrișnirea, ce ni-o tâlmăcește min-
drul Moț, cînd ne spune:

*„Munții noștri aur poartă —
Noi cersim din poartă n' poartă...“*

acela să cetească vorbirea depu-
tatului Ștefan C. Pop, pe care
a ținut-o în ședința dietei din Joia
trecută. (Va eși întreagă în o bro-
șură).

Vreme de aproape trei ciasuri,
vrednicul deputat a tâlmăcit în
fața dietei amarul și nelegiuirile
ce să fac acestor bravi fii ai nea-
mului și ai patriei, ca să înțeleagă
și să știe toată lumea, cum sunt
stăpîniți cetățeni ai acestei patrii,
cetățeni cari și-au vărsat singele
pentru Tron, și dau agoniseala
cruntelor lor sudori, pentru susți-
nerea și apărarea gliei strămoșești.

Iți înghiță singele în vine la
auzul celor spuse de deputatul Pop,
și aproape nu poți înțelege că a-
colo în crîngul munților și în de-
sișul brazilor, în fața ațitor ne-
mernicii, cum mai are răbdarea
marginii?

Vitele le-au stîrpit pedepsele
pentru pășune. Cuțitul și circo-
lumnul Moțului cu care făcea cer-
curile și ciubarele, le-a ruginit as-
primile silnice a rînduelii de pă-
duri. Și bucătura din gura Moțu-
lui au luat-o slujbașii și arîndatorii
cei care au pedepsit cu 28 zile
închisoare pe sârmanul Moț, care
a pescuit un singur păstrav, ca
să-și aline foamea!

E îngrozitoare și revoltătoare
de suflet icoana ce ne-o dă depu-
tatul Pop — numai și numai pe
temeiu de dovezi ce nu pot fi trase
la îndoială.

Și cu toate aceste ce să vezi?
Măriile lor deputații țării, cei-ce
strigă să se împedece emigrările,
cei-ce strigă după industrie de

casă, cei-ce să bat în piept că vor
„nouă rîndueli economice“, cînd
au auzit ce spune deputatul Pop,
— au tulit-o cei mai mulți pe ușa
afară. Și pînă cînd deputatul nos-
tru ridică vâlul gros, ce acoperea
pînă acum înaintea feței țării să-
răcia Moților, ei rideau viclean prin
gangurile dietei și imprăștiau fu-
mul țigărilor scumpe, cumpărate
pe banii țării, pe gărașii acelor
Moți, cari iau lume în cap:

„cu cercuri și cu ciubară...“

ca să ducă un codru de mălaiu
la copii și la nevastă. Și pînă cînd
cerșesc ei din poartă în poartă,
a casă solgăbirău cu executorul
le vinde și perina de sub capul
copilașilor, lăsați în știrea sfințului.
Ba s'au găsit gazete scrise în un-
gurește care au încercat să-și bată
joc de spusele deputatului Pop și
să se obrăznicească spunînd, că-
in afară de deputații naționaliști
— abia erau în sală vre-o 7 de-
putați de legea șovinistă!

Auțiți voi Moților și voi Ro-
mâni care v'ați dat voturile la a-
legeri pentru domnișori „cu frunză
în buză“?

Și înțelegi pentru cine v'ați
dat votul ca să meargă în numele
vostru în casa țării?

Știm că deputatul Pop a muncit
mult și greu ca să cunoască pe
deplin starea vrednică de plîns,
în care au ajuns Moții. A cutreerat
munții să vadă și s'audă năcazu-
rile lor și să-și adune date, multe,
multe și întemeiate, căci în buna
lui credință, pătruns de cinstea și
însmănatăta lucrului ce-l făcea,
avea încrederea, că va ajuta la
îmbunătățirea sortii iubiților Moți.
Credea că vorbește oamenilor
ce au inimă, oamenilor ce au
simț de judecată, oamenilor, ce în
urma urmelor tot nu vor pune bețe
în roatele îmbunătățirii sortii unor
cetățeni cinstiți și muncitori.

Căci ceea-ce nu pot miile de arti-
coli de ziar și milioanele de coroane
ale guvernului — ca să creeze
industria de casă, Moții noștri o fă-
tuesc ei de ei, din singură sudoa-
rea feților. Industria ciubarăritului,
a cercetrăritului și a producerii de
rășină, Moții noștri o indeplinesc
cu atîta temeinicie și iscusință,
încît fală ar face ori-cărei fabrice.
Și Moții noștri nu cer nici milă,
ca Săcuii, nu cer nici ajutoare ca
Rutenii — nu cer nici alte bune-
voințe. Ei cer numai să li-să de-
ce este *al lor*, cer să-și lase să-și
folosească ei pădurile lor, cer să-și
lase să lucreze, în pace și cu voe
bună.

Și cînd cer numai atît, ei găs-
esc deputați și foi, care au obră-
zul să-și bată joc, să nu iee în
samă cererea pe lege a acestor
prețioși cetățeni.

Apoi asta ce e?

Oare nu este purtarea aceasta
cea mai nerușinată palmuire a
dreptului de a trăi și a
munci în o țară, care ție patrie,
în o țară pe care o susțini cu lu-
crul tău și o aperi cu singele tău.

Guvernul și majoritatea de azi
din dietă să laudă, că vrea „să
îndrepte viața economică și so-
cială a țării“. Vrea să încurajeze
industria, vrea să ușureze pe plu-
gari, vrea să întărească temeliile

pentru ca țara să se mai scape
de datorii și de sutele de nevoi.

Purtarea lor față de Moți do-
vedește însă plin și îndesat, că
„vrutul“ lor e o minciună. Pun-
gile și burțile lor să fie pline —
țara poate să urle — iată și po-
litica alor din guvernul de azi.

Cînd așa stau lucrurile — pe
care bine să ni-le înșăm-
năm: datorința avem să ne strîm-
gem rîndurile, să ne întovărășim la
muncă și pe nime să nu ne răzî-
măm; dela nime nici un ajutor,
nici o milă să nu așteptăm. Ci
să ne întovărășim noi de noi și să
ne încredem în propriile noastre pu-
teri, să căutam chipurile de aju-
torare a bietului popor! Asta ne
este singura scăpare.

Fruntași ai neamului! Pătrun-
deți-vă de adevărul acesta și pu-
neți-vă din răspuneri pe organiza-
rea muncii.

Ziarul cel nou.

— „ROMÂNUL“ —

Aflăm că clubul deputaților noștri
naționali, au hotărît definitiv înființarea
la Budapesta a unui nou ziar, care să
iasă în fiecare zi. Ziarul va avea
formatul „Tribunei“ dela Arad, și să va
numi „Românul“. În jurul ziarului
vor sta deputații noștri naționali, avînd
în redacție 4—5 redactori bine apre-
ciați. Și așa avem cea mai bună nă-
dejde, că vom vedea un ziar nou bun,
la înălțimea trebuințelor și timpului ce
trăim. Va costa 24 cor. pe an.

Susținerea acestei foi va urca la
140—150.000 cor. pe an! — Numeri
de probă să trimit ori-cui cere.

Săptămîna viitoare e vorbă să apară
deja primul număr de probă.

Salutăm de pe acum noul ziar „Ro-
mânul“, dorînd că în el clubul depu-
taților noștri să aibă o armă nebiruită
în contra dușmanilor ce ne atacă nea-
mul, și un buciuc puternic care să adune
în jurul lor legioanele de Români gata
de luptă, de cite-ori vor avea lipsă!

Cehii pentru Slovaci

Simbata trecută în 8 Dec. parti-
dul politic progresist al Cehilor din
Boemia, Moravia și Silezia, au ținut
în Praga mare congres, adunare na-
țională, la care fie-care cerc din cele
trei țări și-a trimis deputații săi, așa
că numai trimiși de acestia officioși
erau de față peste două sute, tot cam
doi din un cerc.

În marea lor consfătuire frunțașii
Cehi au hotărît ce purtare să aibă
la alegerea nouă de deputați, alegeri
ce să vor face pe temeiul legii celei
nouă cu vot universal, — iar
dup'aceea, drept încununare a adu-
nării lor naționale, au ținut mai
multe vorbiri asupra suferin-
țelor, pe care au a le îndura
Slovacii, frați de sînge cu Cehii, și
au luat hotărîre prin care osînd-
desc cu toată asprimea prigonirile gu-
vernului unghuresc asupra Slovacilor,
și au hotărît că scot o broșură,
un fel de Memorand, în care
vor desvâli toată prigonirea
ce o sufer Slovacia, broșura o
scriu în limba franceză și o trimit la
toate foile mari din toată Europa, ca
să vadă toți cei cu judecată dreaptă,
cum să poartă stăpîniurile de azi din
Ungaria, cu popoarele nemaghiare.

O mică biruință.

— „Mult pot puțin buni împreună“ —

Am scris în numărul nostru
trecut, că în ședința din 5 Dec.
ministrul Polonyi spriginea propu-
nera de a fi dat deputatul Juriga
afară de sub scutul dietei, spre a
putea fi arestat de cătră procuror,
după ce e osîndit la 2 ani robie
pentru cele scrise prin foile slo-
vacești. Și cînd colo dieta n'a putut
aduce hotărîre de a-l da pe de-
putatul naționalist.

De ce? Pentru-că depu-
tații noștri să pregătiseră
de lupta îndelungată în
treaba asta, și să înștiințaseră
16 inși că vor vorbi despre acest
lucru, și și vre-o 6—7 Unguri, cari
și ei erau de părere că nu-î cu
cale a da pe un deputat spre a fi
închis, nainte de ce ar fi asupra
lui o judecată întărită de toate
instanțele.

Lupta deputaților noștri era să
țină 4—5 zile, poate și peste o
săptămîină, fără a ajunge dieta
să poată lua hotărîrea de are-
stare. Dar cum guvernului îi e
grabă să aibă desbătut budgetul
țării pentru anul viitor, ministrii
s'au speriat de porneala războini-
cei cete de naționaliști, — și s'au
retras și s'au sfătuit că ce e de
făcut? Și s'au hotărît, că decît
să scape termenul de desbatere a
budgetului, mai bine să ră-
mână Juriga liber! Și așa s'au
dat în felul său bătuți de ceata
apărătoare a naționaliștilor
și ministrul a cerut el însuși
să se iee dela ordinea zilei treaba
cu Juriga și să vie iară budgetul.

Iaca o mică, dar însemată
biriunță! Și un semn despre aceea,
cum pot veni în viața dietei clipe,
cînd și o ceată mică, ca a depu-
taților noștri, poate fi hotărîtoare,
dacă își înțelege la vreme rostul
său acolo! Nici nu știi cînd îi vine
guvernului cite-o ardere la de-
gete, cînd poți stoarce dela el
oare-cari lucruri, ca să-î lași în
pace, că de nu, e rău de el. Și iaca
de ce e bine să avem deputați în
dietă, cit de mulți!

Cînd ziaristul maghiar, are ochiul limpede...

— Ungurii despre asupririle Nemților. —

În desbaterile dietei din Berlin
s'au ridicat mai mulți deputați în
contra felului tiran cu care stă-
pînirea germană siluește popoarele
negermane de prin colonii, de prin
Azia, Africa, etc., să primească
cultura și limba nemțască. Chiar
deputați nemți cu simțăminte no-
bile, Roezen, frunțaș în partidul
centrului german, au osîndit a-
ceastă politică a siluirilor.

Vorbind despre aceste desba-
teri din dieta Germaniei, „Buda-
pesti Hirap“ le însoțește cu pă-
rerile sale, printre cari găsim și
următoarele:

Trebuie să luăm dar' la cunoștință
(din descoperirile și osîndirile lui
Roezen) că „cultura“ germană printre
Negri din Africa, să răspîndește cu
pedepsirea celor-ce ridică plîngerii drepte
contra stăpînitorilor (Hm!
oare numai în Africa să întimplă acest

lucru? Nouă, nu știu cum, ni-s cu-
noscute atari fapte și de pe undeva
mai de-aproape ca prin Africa... Red.
„Libert.“), apoi cu înșosirea de virgine
la sclave, cu biciuirea pînă la
sînge a oamenilor nevinovați!
(Acolo pe sălbateci îi biciuiesc pînă
la sînge, ca să se supună. Dar' oare
o osîndă a unui om cult, nesălbatec,
pe-aiaci prin Europa, la ani de robie,
nu e pentru acest om cu suflet lu-
minat, pedeapsă la fel de grea, ca a
sălbatecului Negru cu biciuirea
pînă la sînge? Red. „Lib.“).

„Nemții — urmează, „Bud. Hirap“,
— ca domni ai coloniilor, ca cuceritori,
nu să știu folosi bine de pute-
rea lor. Cele mai sălbatice patîni
izbucnesc din ei la simțirea
puterii!..“

„Dar' precît de nenorociți sunt
Germanii în coloniile (țările cuprinse
și subjugate) de peste mări, atît de
cu două mîni stînge sunt și în colo-
nizarea de acasă (unde vreau să stîr-
pească pe Poloni, virîndu-să printre
ei cu moștile, cu numărul).

„Pe prețul alor mai multe sute de
milioane ce au cheltuit (pentru a să
virii și a să întări printre Poloni),
numai au întărit Polonimea
din Posen, și au dus lucrurile
pînă acolo, că Polonii azi să ridi-
că pe față în contra lățirii
culturii germane printre eil
Nu-și mai trimit copiii în școlile ger-
mane, și chiar Nemții trimiși (de stat
ca coloniști) printre Poloni, și ei,
cu Polonii!“

„Grobianitatea cu care să înce-
arcă cucerirea aci acasă, îngînfă-
rea, duhul apăsător, — au trezit
puterea și ținerea laolaltă a Polonilor!“

„Colonizarea din lăuntru (virirea
de Nemți printre Poloni pentru a-î
slăbi și așa a-î preface în Nemți) s'a
pornit cu mare tărbouiu, cu dobe și
trimbițe, — și acum s'a nămolit, s'a
înfundat, — și acum guvernul ger-
man însuși e silit a recunoaște că
nici milioanele cheltuite, nici
siliturile desfășurate, n'au dus
nici macar în parte sfîrșiturile
dorite!“

„Toate acestea noi nu le însem-
năm aci bucurîndu-ne! Ci ca oameni
ce suntem datori a scoate la iveală
învățămintele morale de vecinică va-
loare din întimplările lumii. (Oare pe
sama cui le scoateți? Oare guvernele
maghiare, cele ce măimutează atît de
prost pe cele germane, aud ele ceva
din glasul tău, măritule și sfătosule
Hirap? R. „Lib.“)

Și de încheere adaugă ziarul ma-
ghiar următoarele mari adevăruri:

„Germania cu părerile de rău poate
vedea împlinindu-să asupra sa însași
această lege a naturii (a friii).“

„Lățirea germană își pune ea în-
sași pedeci sîși prin desfășurarea
alor astfel de însușiri, cari nasc scribă
la toată lumea!“

„Poate să învețe din asta și po-
litica vecinei noastre Austrie (!Aha,
pentru Austria scrii acestea? Dar'
oare în Ungaria n'ar avea nimedeni de
învățat ceva din aceste adevăruri?
R. Lib.), care, deși pe întinderi mai
mici, și ea își caută arătarea puterii
în apăsarea culturală și politică!“

„Noi Ungurii dorim să trăim bine
cu vecinii noștri (dar' cu noi de ce
nu? R. „Lib.“), și de aceea dorința
noastră sinceră este, ca să piară a-
ceste apucături neomenești, urte, din
năzuințele culturale și politice a Ger-
manilor și Austriacilor...“

Vedeți, mă rog, ce frumos știe vorbi o foaie maghiară, atunci când nu e vorbă de faptele guvernului maghiară, ci de a altora!

Scopul osîndelor.

Tare ciudat creier trebuie să fie prin capetele gazetărilor unguri. În „Budapesti H.“, din care dăm articolul de mai sus, care judecă așa de drept și aspru pe Nemți pentru purtarea lor neomenoasă cu popoarele supuse, — urmează îndată un al doilea articol despre „Osînda dela Rozsahagy“ (a Slovacilor), și în acest articol spune că: „Acum din Hlinca și soții vor face cu ori-ce preț martiri (mucenici.) Dar nimbul de mucenicie, să va risipi mai repede decât înfrurirea de desbetare a judecătii. Cei cari înainte de osînda erau setoși după lauri ca alui Hlinka, acum după judecată să vor răzgîndi, văzînd ce primejdieoasă e întreprinderea lor. Și dimpotrivă, ungrimeea din părțile slovace, va vedea în această judecată puterea izbitoare a brațului judecătoriei maghiare ocrotitoare, și îl va simți la spatel sale ca o încurajare în acea luptă, în care are lipsă de toată puterea statului, ca să-și poată ținea biruitoare locul...“

Adecă: întregă asprimea pedepsei vrea să fie o sperietoare pentru Slovaci și o încurajare a ungrimeea de printre ei.

Dar' ce va zice Ungurul din Slovacime despre acest sprijin și încurajare, cînd, după aceste sfătosenii, va cîti în aceeași foaie articolul de mai înainte, despre bancruta politicea de acest fel, în Germania și în Polonia, deși acolo stă în față un urias cu un pitic, și tot nu-l poate desbrăca de credința și limba lui și neamul lui!

Bravura săptămînei.

Nu era sănătoasă săptămîna asta de nu-și avea crestătura sa la răvașul pătimirilor pentru neam! În 12 Dec. tribunalul din Oradea-mare a osîndit la 8 luni arest de stat și 500 cor. în bani, pe dl Vas. Tance, învățător în Beel, pentru-că la alegerile pe deputați ar fi rostit ceva vorbire „ațîțătoare“...

Din pildele altora.

— Nemții din Posen, țin cu Polonia, în contra guvernului german! —

În articolul ce dăm mai sus după „Budapesti Hirl.“ ni-să aduce la cunoștință și un lucru, pe care trebuie să-l reținem deosebit.

Scoate la iveală și foaia maghiară, ce am cetit și prin alte foi și am auzit povestindu-să ca aproape o „minune“, că Nemții trimiși cu cheltueli mari, de guvernele germane printre Poloni ca coloniști, ca cuceritori și atrăgători a Polonilor spre nemțire, — după-ce au trăit cîțiva ani, ba zeci de ani între Poloni, în loc să mai sprijinească pornirile asupra a guvernului ce i-a trimis acolo și le-a dat moșie și bani de ajutor, — țin foarte mulți cu Polonia în contra guvernului! Abia slujbașii să țin de porcunarea asupra și să fac călăi (hoheri) ai Polonilor, — ceialalți Nemți înșiși să scribesc de asigurarea nenocivității neam căzut sub copita germană.

Să naște acum întrebarea, cum de înșiși Nemții țin cu Polonia în mijlocul cărora trăesc, sau au fost mînați să trăiască?

Răspunsul e unul și singur, luat tot din foile ce vorbesc despre acele stări: Poloni sunt popor viguros ce ține tare laolaltă, frate la frate, ca legați prin un lanț farmecat: e lan-

țul iubirii de neam. Și vai de Neamțul așezat în satul polon, ca măestru, ca neguțator, ca econom, dacă își arată tare dinții de Neamț, că îl mîncă foamea de viu, că nu-i calcă puiu de Polon în casă cerînd ceva din măestria lui ori din bolta lui, ba nici lucrător la pămînt nu-i merge nimeneal!

Așa fiind, Nemții trimiși ca coloniști printre Poloni, ori sunt siliți a trăi bine cu Polonii, ori a pleca în știrea Domnului de acolo, că altfel n'ajung la nimic! Și de-aceea cînd poporul polon ferbe contra asupririlor neomenoase a guvernului chiar și Nemții de printre Poloni să alătură la protestarea lor contra mîinii păgîne a guvernului!

Da, căci acei oameni, prin minunata lor ținere laolaltă, știu bagă minte în capul Nemților pripășiți printre ei. Nu trîmură un sat întreg de frica unui Neamț-cotofleant!

Din dietă.

Sedînța din 6 Dec. (Joia).

Dep. Dr. A. Novac vorbește despre politica economică a guvernului, arătînd că dacă e vorba de-a ajunge la o neatîrnare economică a țării față de Austria ca și față de alte state, e de lipsă ca încă la facerea bugetelor, cum e acum, să se pună temelii neatrănării agriculturii prin planuri bine chibzuite, cum s'a făcut cu industria (meseriile) cînd au fost ele la rînd în desbaterea bugetului. Ar trebui căutat să se afe aici în țară piața pe desfacere pentru roada agriculturii (lucrării pămîntului și a creșterii vitelor), pornind lucrarea din jos, dela popor! Acolo ar trebui dusă învățătura cum și ce. Dar' la noi poporul pleacă în America, căci școala poporală nu-l înzestrează cu cunoștințele folositoare lui în munca vieții. Că în școală învățămîntul e greșit și nefolositor și puterile didactice (învățătoria) prea puține, unde ar trebui de 2 ori pe atîta. În școală poporală ar fi bine să se învețe cît de mult din economia de cîmp și de vite, și cel mult 1-2 zile scris, cetit și de astea.

Și în legătură cu școalele să se facă lucrătoare, în care să învețe tinerimea lucrul însuși cu mîinile și de cîmp. Asta apoi ar înălța bunăstarea poporului și l'ar opri dela mersul în America. Ar fi ducător la scop să se desființeze averile cele mari grămădite în mîinile marilor bogătași și a bisericilor și să se împartă, ca răscompărare potrivită, la popor. Poate ar fi cam neîndestulăți cei vre-o 20.000 de bogătași de azi, dar' neîndestularea lor tot ar fi de mai puțină înșămîntate, ca neîndestularea celor 16 milioane sărace de azi!

Dr. Stefan C. Popp cere regularea averilor iobăgești și a pădurilor. Arată că la regularea averilor urbariale (domnești) s'au făcut mari nedreptăți. Că țărani au fost mutați din loc în loc, oameni ce locuiesc 100 de ani pe acel loc, au fost dați afară din colibele lor, iar' cine n'a vrut să iasă, acela i-a aprins coliba! Așa de creștinește au umblat cu bietul popor.

Să știe că Ungaria cheltuește un milion cu slujbașii pădurilor, zicînd că prin asta le susțin, de fapt prin asta nimicesc pe acei oameni a căror venit era numai din lemn și vite!

Cine trece prin Scărișoara, sat cu 3500 de locuitori, ori prin Albac, sat cu 5600 locuitori, va rămîne zguduit văzînd, că aci abia la 120-140 de case de mai găsești o vită! E groaz-

nică sărăcia! Că nu mai pot ținea vite! N'au unde. Toate pădurile-s oprite. Spune că cheltuelile pentru îngrijirea pădurilor puse sub opreliște, și împart foarte nedrept pe comune și comitate. Că de pildă în comitatul Turda-Arieș, este stabilită suma pentru paza pădurilor, cu 10.000 cor. și din acestea 5000 cor. le plătesc numai trei comune sărace românești! Păzitorii de pădure folosesc izlazul public pe sama lor! Arată batjocura ce să face că omul chiar atunci este silit să îndeplinească muncă de clacă, cînd e lucrul cîmpului, iar dacă nu iese la lucru, este pedepsit cu sume mari de bani. Nu e mirare dacă în popor, văzînd astfel de lucruri, să deșteaptă ura împotriva statului!

Vorbește mai încolo de volnicile ce să fac cu pescuitul: cite un fisolgăbirău ia în arîndă și pescuitul. Din popor nime nu îndrăznește să se împotrivescă fibirăului luînd parte la licitare. Știe pe un atare fisolgăbirău care dictează apoi pedepse groaznice pentru ori-ce încălcare de lege a pescuitului. Pentru prinderea unui pește, un om a fost pedepsit cu 28 zile închisoare.

Un mare năcaz este pentru poporul român din Munți, că guvernul nu-l lasă să folosască izlazul ararial nici pe plată! Dacă poporul să adresează cu o rugare în privința asta, este respins fără nici o cruțare. De aceea li-au perit Românilor vitele de munte.

Este, drept aceea, de părere, că pădurile date întreprinzătorilor să fie luate dela aceștia, iar cheltuelile pentru paza pădurilor cari n'aduc nici un venit, trebuie scîterse! Spune cum un sat cu 5600 locuitori români s'a prăpădit cînd guvernul a dat pădurea din apropiere unor întreprinzători în arîndă, deși întreprinzătorii au plătit cu mult mai puțină arîndă de cum voia să plătească satul pentru aceeași pădure! În urma asta, treizeci de ferăstrae, care hrăneau vre-o 2000 de oameni, au încetat de a mai lucra!

Poruncile guvernului de multe ori funcționarii de pădure nu le împlinesc.

Roagă pe ministrul agriculturii să poarte grije și de cei săraci, cum grijește de cei bogăți!

Vorbirea deputatului român, care a durat peste două ore, cu lumina pe toate laturile a lucrului ce dezbătea, — a fost ascultată cu luare aminte și de ministru, căci ea zugrăvea trist de tot starea poporului din un colț de țară, dar' cei mai mulți deputați unguri, — eșiseră din sală! Ce le pása lor de durerile Românilor din Munți.

Ministru a făgăduit că va răspunde. A și răspuns ca mîne-zi. Știți ce? A zis că prin aceea, că statul ține oprite pădurile în Munți, — face cel mare bine poporului nostru de acolo!, — deci de o schimbare în lucruri nu e nădejde. Moșii noștri pot pleca prin țară avînd în spate cercuri — de fer, că de lemn nu mai au de unde face!...

O întîmpinare

— la „O ispită“ scrisă în „Libertatea“ Nr. 48 c. —

Cărunteța cinstită merită stimă deosebită. Pe un bărbat, care o viață întreagă — 35 ani — a stat în slujba unei cauze sfinte, e firesc, să-l intereseze ori-ce moment, care atinge viața, înaintarea gimnaziului nostru din Brad. Bănuelele nemotivate deșteaptă nedumeriri în inimile ușor crezătoare, și — nimic nu strică mai mult ori-căr afaceri obștești, ca nedumeririle, ce izvoresc din bînueli. Ținînd sîmă de acestea, precum și de împrejurarea, că țărănimea din

Zarand și cea de pretutindeni, să hrănește sufletește în număr mare cu cele-ce să publice în „Libertatea“, că nu numai rămîne mîngăiată de cite-ori are prilej să afe despre vre-o faptă măreață, ci să îndeamnă la jertfă curată; țînd seamă, că întreg neamul românesc urmărește azi cu luare aminte ce să face pentru gimnaziul din Brad „scumpul școlar cultural național“ și multe inimi bune și curate jertfesc obolul lor pentru înălțarea aceluia, pentru-ca bînuielele nedovedite din „O ispită“ să piară ca fumul în fața focului și să nu deștepte în nimeni răceală față de cauza sfîntă a institutului nostru, iar' corpul profesoral să nu fie lipsit de încrederea publicului: — dați-mi voiă să dau lămuriile de lipsă în afacerea întregirii salariilor profesorilor dela gimnaziul nostru din visteria statului și țînuta profesorilor în acest obiect de mare înșămîntate!

Cele-ce le voi scrie mai jos, să află în acte, cari stau la dispoziția ori-cărui, care are voiă să le vadă, cînd îi place; — iar' cîntea cauzei recere ca autorul scrisorii „O ispită“ să liniștească însuși opinia obștei prin o declarație vrednică de trecutului dsale de director și profesor gimnazial și astfel să delature ori-ce bînuiele uricioase și dela profesori și dela superioritatea școlară. O cere aceasta chiar și țînuta ce trebuie să o urmărească gazetele, de a educa poporul, de a-l lumina și a întări în el caracterul spre cele frumoase, bune și mărețe.

I.

Salariul profesorilor dela scoalele medii confesionale comunale și particulare, așadar' a tuturor celor, cari nu sunt în slujba școalelor medii de stat, a devenit o nevoie pentru susținătorii acelor școale îndată după votarea legii din 1883 (art. 30). Bucenișul crește iute.

Legea numită îndatora pe fie-care, care vrea să ajungă profesor, să facă studii universitare, să depună examen de profesor înaintea unei comisuni examinătoare numite de stat. Numai celor, cari slugiseră barem 3 ani mai înainte de votarea legii, li-s'a recunoscut îndreptățirea de a servi și restul vieții, fără a fi siliți a face examen.

Legea a mărit salariul, a sporit numărul profesorilor, a fixat numărul de ore, cite trebuie să propună profesorul de o săptămîină, a oprit ocupățiunile afară de școală, a pus îndatoriri de o potrivă și asupra profesorilor cari nu sunt de stat, ca asupra celor de stat, a pus institutivile medii autonome etc., sub controla aspră a trimișilor ministeriali etc.

Legea a îndatorat pe susținătorii de școale să zidească edificii igienice, să înființeze biblioteci, muzee și altele, să asigure traiul profesorilor, ca astfel ei să se poată dedica numai chemării lor mărețe de a crește tinerimea, nădejdea viitorului.

Nici că să putea altcum pe cită vreme ești din lume și trăești în lume. — Dar' dacă ești oprit dela ori-ce altă slujbă cu cîștig în afară de școală, ba ești oprit chiar și de a da oare private școlariilor mai slabi și mai cu dare de mînă, dacă ești silit să repășești dela ori-ce întreprînderi particulare și totuși să ții paș cu sufletea vremii nouă, — ca nu cumva să ajungi drept obiect de compătimit înaintea școlariilor și astfel însuși să stîrpești ori-ce rîvnă din tinerimea ție incredințată, — trebuie să-ți fie sigură nu numai pînea de azi pe mîne, ci pe întreaga viață, atît ție profesore, cît și familiei tale.

Susținătorii școlilor trebuia să-și încoarde puterile. Cei, cari nu puteau înșiși să-și croiască soartea institutivelor și să asigure plățile și viitorul profesorilor amăsurat legii și nevoilor zilnice, au încheiat contract cu statul. Multe gimnazii confesionale maghiare au ajuns în strîmtoarea asta și au intrat la țirguială.

Statul le-a dat ajutor. Dar' în măsură cu suma ajutorului dat vre-unei școli și-a mărit și amestecul în trebile școlii, denumind însuși statul, pe profesorii salarizați din ajutorul dat de el. Astfel au ajuns cu timpul, ca profesorii, cari funcționează la același gimnaziu, unii erau și sunt aleși de mai marii lor bisericitești, alții de nimeni de stat și erau în felurite forme plătiți, deși aveau aceleași îndatoriri, îndeplineau aceeași muncă și

muncesc într'un interesul înaintării cul turii aceleiași patrii!

Bine știe ori-cine, cît de jignit e muncitorul, care muncește a semenea soțului său, și totuși plata lui să fie cu sutele mai mică la an. — Intocmai stă lucrul și cu profesorii.

Ce a urmat dintr'o astfel de stare de lucruri?

Iată ce: profesorii dela institutele medii (gimnazii) autonome etc., într'una au cerut și ei și într'una au neliniștit pe susținătorii școalei. Aceștia, îndreptății despre îndreptățirea cererii, au făcut tot ce au putut. A mai dat Dzeu și inimi bune, nobile, cari au mintuit cauza barem pe un timp oare-care.

Totuși mare a rămas depărtarea între starea profesorilor de stat și a celor dela gimnazii confesionale ori private.

Dr. P. Opreșca, dir. g.

(Va urma.)

Dac'o vrea Dumnezeu!

Iată, copile, într'aceste vorbe e arătată una dintre cele mai adînci metehne ale neamului nostru! Multe ale noastre rîni s'au închid și să vor mai închide, dar' acestea e adîncă pînă la os și va dăinui multă vreme. Vindecarea ei n'o putem aștepta decît numai dela lumina învățătoria prin școală.

Țăranul e sărac și istovit de boală. Și sărăcia și boalele lui au drept cauză, în cea mai mare parte, greșita credință pe care o spune el în cuvintele: „dac'o vrea Dumnezeu“. Aceste cuvinte nu sunt pornite dintr'o inimă religioasă, ci dintr'o minte strîcătă. Un om cu adevărat religios nu poate cere lui Dumnezeu să facă minuni pe toate drumurile și în toate zilele; asta o poate cere numai cel-ce are o concepție greșită despre Dumnezeu și despre rostul omului pe pămînt.

Copilul țăranului e bolnav. Mamă-sa îi descîntă cu babele, dar' fără folos. O înveți să ducă copilul la doctor. Ce doctor, zice ea, par'că știe ceva doctorul! Li s'au, că lăsînd copilul neîngrijit, o să moară. Dac'o vrea Dumnezeu să trăiască, va scăpa el și fără de îngrijirile mele, răspunde ea. Și stă și să uită cum îi piere copilul, cum i-să stînge viața în tuse și în tremurături, și ea așteaptă mintuirea numai dela cel-ce a zis: ajută-te și te vouajuta!

A murit copilul de o boală molipsitoare. Toate mamele cu copii mici din sat vin în casa mortului și lasă pe copiii lor să sărute mortul, iar' mama celui mort împarte hainele acestuia de pomană copiilor, unuia îi dă căciula, altuia o cămașă, la al treilea opincile. Astfel un sat întreg de copii s'a molipsește de o boală epidemică și mor copiii încit nu mai rămîn. Iar' dacă spu țăranului de molipsire, de izolarea bolnavului, el răspunde: Ce molipsire, domnule! Dacă vrea Dumnezeu, să îmbolnăvește copilul, dacă nu, nu. Astfel, el lipsit cu totul de precauțiuni igienice și sanitare, singur își aduce boalele în casă, convins că împotriva voiei lui Dumnezeu nu te poți lupta. Adevărat că nu te poți lupta, dar' trebuie să știe țăranul că Dumnezeu nu vrea să bolească oamenii; ci singurii oamenii vreau aceasta, făcînd din îndărătnicia și nepriceperea lor o vrere a lui Dumnezeu.

Același lucru la epidemia vitelor. Măsurile de poliție sanitare nu le înțelege țăranul. A nu intra cu vitele bolnave într'un sat unde nu e epidemie (ca print'r'asta să ducă boala în satul acela) a nu lăsa vitele sănătoase să doarmă într'un același grajd și să pască pe același cîmp cu cele bolnave, sau a nu le lăsa să bea apă împreună dintr'un același scoc, acestea sunt pentru țăran nebonii de-ale oamenilor stăpînirii. Dac'o vrea Dumnezeu, să îmbolnăvesc, zice el, și dac'o vrea, nu să îmbolnăvesc, dele-ai băga boala cu de-a sîla în ele!

Țăranul își ară primăvara pămîntul și seamănă. Ară însă mai mult de mîntuială și pune sămîntă proastă. Ar putea să are mai adînc și să pue boabe mai alese, dar' acestea sunt mai de prisos, zice el, căci dac'o vrea Dumnezeu ese rod și așa! Negreșit ese, dar' ce fel de rod! Apoi își sapă porumbul numai ca să-și mintue treaba, nu plivește grîul și toate le face rău, încrezîndu-să că toate au să iasă bine, dac'o vrea Dumnezeu. Tot așa face cu pomii, nu-i îngrijește deloc, nu-i curăță de omizi, căci dac'o Dumnezeu vrea, rodlesc ei și fără a-și bate Ro-

ca comuna Brad și jurul să se ridice foarte mult în toate celea.

In starea, în care a ajuns deja treaba asta noi avem să ne îngrijim ca oamenii, cari vor intra în lucru, să fie bine luminați sub ce condiții să între!

Cei puțini, cari n'au subscris contractele de invoire cu Dl Körmendy, n'au mult rost să se mai ferească, căci la urmă poate urma exproprierea lor în puterea legii, și nu știi, cu ce preț.

Intreprinderea aceasta de altfel cere capitale foarte mari, căci cărbunii sunt de felul cel mai bun, sunt încă prea tineri, necoțpi de-ajuns.

Pentru noi, cari nu avem nici capitale, nici oameni să umble după astfel de lucruri, e o valoare moartă, că stau acolo. Noi să căutăm să tragem alt folos, la care nu putem ajunge, din întreprindere.

Un învățăcel

să primește numai decît în prăvălia mixtă

a subscrisului. Să fie cu purtare bună și să știe bine ceti și socoti.

ROMULUS COȚIOIU,

2-3 COMERCIANT
Baia-de-Criș, (Körösbánya.)

Candidat de avocat,

poate fi începător, află aplicare imediată în cancelaria advocațională a subscrisului.

Pentru informațiuni detaliate să se adreseze la mine.

Dr. Stefan Rozvany,

1-3 avocat
Ilia (Maros-Ilye).

O casă

potrivită pentru prăvălie ori crîsmă

Licența o are. constatătoare din 6 chilii, cugnă, cămară, pivniță, sopru, curte, grădină e de închiriat

dela 24 April 1907, în o stradă bine cercetată în Orăștie.

Informații la administrația foii.

Casă de închiriat in strada Fabriciei.

Subscrisul dau în chirie casele mele aflătoare în strada Fabriciei Nr. 30 din Orăștie.

Are 3 odăi, pivniță, grajd și grădină mare; loc de nutreț și de lemne.

A să adresa la mine

1-3 **IOSIF POPA, iunior.**

VINURI VECHI

albe ori roșii,

direct dela producători înșiși din comunele din jurul Orăștiei, cu beosebire din cele din dreapta Murășului, — cumpără numai decît arîndatorul Hotelului »Central« din Orăștie!

A să adresa la dsa de-adreptul.

1-3

RUDOLF G. BRASSAI

PREGĂTEȘTE MOBILE LUXOASE ȘI ARANGEAMENTE DE ODĂ!

TÎMPLAR DE LUCRURI ARTISTICE

LUCRURI DE EDIFICII ȘI ARANEAMENTE DE PRĂVĂLI ȘI FARMACII!

ORĂȘTIE

STRADA SPITALULUI MILITAR

8-12

Prăvălie nouă!

Avem onoare a anunța onoratului public din Orăștie și jur, că am deschis o

PRĂVĂLIE

cu articli de modă pentru dame și domni, în Orăștie, Piață Nr. 2 (în fostul local alui Gustav Zobel) arangiată conform recerînțelor de azi.

Cîștigîndu-ne praxa în orașe mari, sunsem în plăcută poziție de a promite onoratului public, că ne vom da silința să corăspundem tuturor recerînțelor unor buni și solizi comercianți.

Rugîndu-ne pentru sprijinul onor public, semnăm cu toată stima!

OPREAN și JUDOVIȚS.

La ciobanul român!

P. T.

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că mi-am deschis în Orăștie, în strada Tîrgului Nr. 7 (în casele hotelului „COROANA“) o

prăvălie de pielărie

cu totul modernă și bogat asortată, corăspunzînd deplin cerințelor timpului.

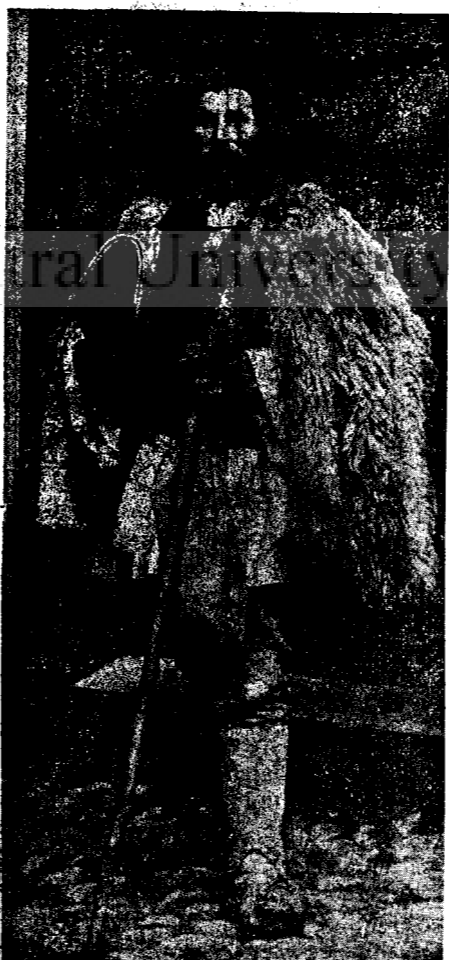
În urma praxei mele cîștigată prin serviciul de 12 ani în bransa asta, cum și în virtutea legăturilor mele cu firme mari și cu fabrici de rangul prim din țară și din străinătate, — mă aflu în acea poziție plăcută, că pot să servesc onoratului public totdeauna cu articli de pielărie de cea mai bună calitate, și pe lîngă prețurile cele mai favorabile, puțînd să cîștig deplina mulțumire a on. clientele.

Recomandînd prăvălia mea de piele în atențiunea onoratului public și cerîndu-î binevoitorul sprijin, — semnez

cu toată stima

10-12

Artemiu R. Brassai.

AYIS!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public, cum-că sunt provăzut cu sortimente foarte frumoase pentru Cadouri de Crăciun, Anul-Nou, și pentru alte ocaziuni precum: Casette cu parfumuri, odoruri pentru parfumarea chiliilor, Ean de cologne și altele. Săpunuri foarte fine — cu mirosuri de flori în diferite calități. Tot felul de articli cosmetice, precum apă, crême și prav pentru conservarea dinților, perii de dinți, oleuri și pomăzi igienice cosmetice. — Pe acei cari au lipsă de astfel de articlii — îi rog să binevoiască a mă cerceta.

Crema de mandule benzoe și săpunul e de mare valoare pentru infrumșetarea și conservarea pielii, feței și a mânilor.

Thea foarte fină de prima calitate. La beut dă o aromă deosebit plăcută — fiind aleasă din cele mai prețioase sortimente.

Extracte pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueruri. Prin aplicarea acestor extracte, cu bani puțini preparezi cel mai bun rum și liqueruri!

Toate acestea să pot căpăta dela

Cornel Demeter apotecar,

in ORĂȘTIE (Szászváros)

(lîngă bisericile evang. reformate.)

2-6

DOI ÎNVĂȚĂCEI

la măsurit

să primesc numai decît în lucrătoarele de măsurit ale subscrisului!

George Brassai

măestru măsur în Orăștie (Szászváros)

1-1 Drumul țării Nr. 3.

Avis.

Află aplicare imediat în cancelaria mea notarială (cercuală), un tînar care poate lucra de sine stătător — și un practicant.

Petițiunile să se trimită foii „Libertatea“ sub titlul „Notarului Cercual“. Administrația le trimite apoi notarului ce caută ajutor.

1-2

Să caută:

1-2 calfe de tîmplar

in atelierul de tîmplărie a subscrisului.

Tot aici să primesc și 2 ÎNVĂȚĂCEI,

cari să fie în etate dela 13 ani în sus.

Dumitru Martin,

măestru tîmplar în ORĂȘTIE.

Un candidat de advocat cu praxă află imediată aplicare în cancelaria subscrisului:

Dr. Victor Bontescu,
advocat, Hațeg.

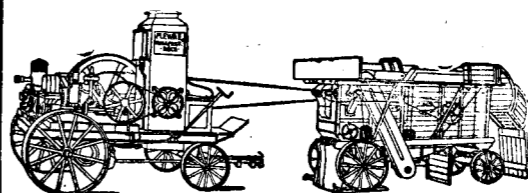
6-20

Numai

motoarele și locomobilele **PLEWA**

originale serverc cea mai ieftină și mai vrednică de încredere putere motrice pentru mori și scopuri economice.

Trăinicia lor e socotită pe durata unei vieți de om. Consumare: oleiu brut, benzin ori gaz sugativ, de 2-3 fileri pe oară de puterea de cal.

Catalog și preliminar de spese, gratis.

Condiții de plată favorabile.

Adresa: **DENES B.,** specialist de motoare

Budapesta V. ker. Lipot k. 15.

— Rog însemnați acurat adresa și o păstrați. —

Domnul

Fabrițius A. Degan
importator de Cafea și Tea,

în Fiume (Postafiock Nr. 163),

fostul conducător al firmei cunoscute »Romul Pascua«, care însă a trecut în mâni străine — a deschis în suși în Fiume un magazin de Cafea, Tea, și tot felul de produse și poame din țările calde, și aduce la cunoștința On. Public, că a vînd marfă excelentă și ieftină, răspunde grabnic cerințelor ce i-să trimit.

E cît să poate de bine, să sprijinească Românii această întreprindere a unui harnic Român!

Comandați, de probă, un pachet de coloniale (cafea, tea, etc.) în cantitate de 5 kgr., și vă vine fără de spese postale și cu prețul cel mai ieftin!